Шолом Алейхем

ТО БРЕХНЯ!

Діалог у Галичині

— Ви ідете, здається, до Коломиї?

— Звідки ви знаєте, що я їду до Коломиї?

— Я чув, як ви розмовляли з кондуктором. Ви таки коломийський чи тільки їдете до Коломиї?

— Таки коломийський, а що?

— Нічого. Просто питаю. Коломия нічого собі місто?

— Що значить — нічого собі місто? Місто, як усі міста в Галичині. Гарне містечко. Дуже гарне містечко!..

— Я хочу спитати, чи є у вас порядні люди, багатії?

— Є різні: є багатії, є бідняки. Звичайно, бідняків більше, ніж багатіїв.

— Те саме, що й у нас. На одного багатія, нівроку, тисяча злидарів. У вас в Коломиї є багач Фінкельштейн?

— Є такий багач Фінкельштейн. А що, ви його знаєте?

— Ні, я його не знаю, але багато чув. Його звуть реб Шая?

— Реб Шая. А що?

— Нічого. Просто так питаю. Він справді, отой реб Шая, такий багатій, як про нього кажуть?

— Хто зна? Його грошей я не лічив. Чого ви так допитуєтесь? Вам це треба знати, щоб одержати кредит?

— Ні, просто так собі. Він, кажуть, має дочку.

— У нього три дочки. Може, сватання? Скільки, сказали вам, дає він посагу дочці?

— Тут ідеться не про посаг, розумієте. Мене цікавить сім'я, сама сім'я реб Шаї Фінкельштейна. Що то за люди, розумієте.

— Яка може бути сім'я? Сім'я, як усі сім'ї. Єврейська сім'я, порядна, дуже порядна сім'я! Хоч, правда, кажуть, що з погляду вимог релігії там останнім часом... Але то брехня!

— Що саме брехня?

— Хоч би що сказали — брехня. Коломия, треба вам знати, це місто самих брехунів.

— Саме тому цікаво знати, що кажуть, приміром, про його домівку.

— Кажуть, що це вже не те, що колись. Наприклад, колись там суворо додержували прадідівських звичаїв... Сам він бувало їздив двічі на рік до праведника. А тепер... Тепер уже не те...

— Оце все?

— А що ви хотіли? Щоб збрив бороду й пейси і прилюдно їв свинину?

— Ви говорите "кажуть", то я подумав бозна-що! Головне ж — це те, щоб людина була людиною. Тобто мене цікавить, чи він, отой реб Шая Фінкельштейн, порядна, чесна людина? Ось що мене цікавить.

— Що значить — порядна людина? Людина як усі люди. Навіщо неславу пускати? Досить порядна людина. У нас, правда, подейкують, що він трохи... Але то брехня!

— Що брехня?

— Все, що кажуть про нього, — брехня. Коломия таке місто, де люблять оббріхувати один одного, а я не хочу повторювати, бо це зветься плітки.

— Якщо ви знаєте, що це брехня, то це вже не плітки.

— Кажуть, що він... трохи... крутій.

— Крутій? Кожен купець — крутій. Купець крутить. А ви хіба не крутій?

— Різні бувають крутії. На нього кажуть, розумієте... але то брехня.

— Що ж, власне, кажуть на нього?

— Я ж вам кажу, що це брехня!

— То я хочу знати брехню, яку про нього вигадують.

— Кажуть, що він уже тричі банкрутував. Але то брехня! Я знаю тільки про один раз.

— Оце все? Де ви бачили купця, який не банкрутував би? Купець торгує доти, аж поки проторгується. Коли купець вмирає, не збанкрутувавши — це ознака, що він помер передчасно. Що? Хіба не так?

— Різні бувають банкрутства. Про нього кажуть, що він погано збанкрутував. Гроші поклав собі в кишеню, а людям дав дулю. Розумієте?

— Не дурний, видно. Ну, а крім цього, нічого більше?

— Чого вам ще треба? Щоб він людей різав? Докотився до злочину? Щоправда, у нас розказують про одну якусь дуже негарну справу... але то брехня!

— А саме?

— Справа з один паном... Дурниці!

— Що за справа з паном?

— Якийсь там пан... Векселі... Мало що Коломия може вигадати? То брехня! Я знаю, що то брехня!

— Коли ви знаєте, що це брехня, то воно ж йому не зашкодить.

— Він, кажуть, мав діло з паном, дуже багатим паном, був у пана в пошані, у великій пошані. А коли той пан помер, він подав на нього кілька векселів. У місті зчинився галас: звідки взялись у Фінкельштейна векселі, коли пан зроду не підписував ніяких документів?.. Коломия, треба вам знати, це — місто, що стежить...

— Ну?

— Ну-ну! Він мав рахубу...

— Оце все? Кожна людина має неприємності. Ви бачили коли-небудь людину без неприємностей?

— Але ж цей, кажуть, мав три мороки.

— Три мороки? А саме? Які ще мороки він мав?

— З млином, кажуть, морочився... Але то вже напевне брехня!

— Млин, певно, згорів, а на Фінкельштейна сказали, що млин був старий, добре застрахований і він сам пустив червоного півня, щоб мати змогу потім збудувати новий?

— Звідки ви знаєте, що так було діло?

— Не знаю, але я собі уявляю, що так мало бути.

— Саме так, значить, подейкують у нас в Коломиї, але то брехня. Можу вам заприсягтися, що то брехня!

— Мене це не хвилює, якщо воно й правда. Яку ще, кажете, мороку він мав?

— Я кажу? Місто каже. Але це вже просто причіпка, наклеп, справжній наклеп.

— Наклеп? Фальшиві гроші?

— Ще гірше.

— Що вже може бути гірше)

— Соромно розповідати, що Коломия вигадує! Нечесні люди... Байдичі... А може, це було навмисне підстроєно, щоб можна було вимантачувати гроші? Хіба не знаєте — маленьке містечко, багатій має ворогів...

— У нього, певно, було щось із служницею?..

— Звідки ви знаєте? Вам уже розповідали?

— Мені не розповідали, але я вже здогадуюсь, йому цей наклеп, певно, коштував чималу копійчину?

— Дай боже нам обом заробляти щотижня, — я вам не ворог, — те, що йому коштувало, хоч він у цьому зовсім не винний. Маленьке містечко... багатій... Йому добре ведеться... Люди заздрять... Просто заздрять йому!..

— Можлива річ. А діти в нього порядні, хороші? Три дочки, кажете є в нього?

— Три. Дві заміжні, а одна дівчина. Порядні діти, дуже порядні діти... На старшу, правда, кажуть, що... але це брехня!

— А саме, що кажуть на неї?

— Я ж вам кажу, що це брехня.

— Знаю, що це брехня, але я хочу знати брехню.

— Коли схочете вислухати усі побрехеньки, які поширюють у нашій Коломиї, вам невистачить трьох днів і трьох ночей... Про старшу кажуть, що вона зовсім не носить парика. Я можу бути свідком, що це брехня, бо вона зовсім не така освічена, щоб усім показувати своє волосся. А на

другу дочку з доброго дива вигадали, що дівчиною бувши... Та мало що Коломия може вигадати! То брехня!

— Цікаво послухати, що можуть у вас в Коломиї вигадати.

— Я ж вам кажу, що Коломия — це місто самих брехунів, обмовників і плетунів. Хіба не знаєте? У маленькому містечку, коли дівчина вночі прогулюється по місту удвох з молодим чоловіком, то здіймається галас: чого це дівчина ходить по Коломиї вночі удвох з провізором?

— Оце все?

— А ви ще чого хотіли? Щоб вона з ним утекла в судний день до Чернівець, так само, як, кажуть, утнула молодша?

— А що утнула молодша?

— Не варто, слово честі, навіть переказувати всі дурниці, що їх вигадують у нас в Коломиї. Я терпіти не можу повторювати побрехеньки!..

— Ви вже переказали стільки побрехеньок, розкажіть уже й цю.

— Я розказую не мої побрехеньки, пане добродію. Я розказую чужі!.. І взагалі не розумію, чого ви допитуєтесь так у мене про кожного окремо, неначе прокурор. Ви, здається мені, з тих, що одно люблять випитувати, нишпорити, витягати з іншого всі жили, а самі боїтесь слово сказати... Пробачте, що я вам кажу щиру правду. Ви, на мою думку, з російських євреїв, а вони мають погану звичку: люблять залазити іншому з чобітьми в серце... Російські євреї, видно, неабиякі обмовники... Зрештою, от уже скоро Коломия... Час пакуватися... Дозвольте, будь ласка!

1906